

КАФЕДРА БАЯНА ТА АКОРДЕОНА

Ансамбль

Освітній ступінь «Магістр»
Спеціальність 025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво»
Баян, Акордеон

Статус Обов'язкова

Форма контролю Залік/Атестаційний іспит

Курс	1, 2
Семестр	1-3

ECTS	4
Годин	120
Практичні	48
Самостійна робота	72

Інформація про викладачів

ПІБ	Заєць Віталій Миколайович кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри баяна та акордеона Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=6icz7zsAAAAJ
e-mail	zaetsa@ukr.net
ПІБ	Бензюк Олександр Олексійович кандидат культурології, доцент кафедри баяна та акордеона Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, декан факультету народних інструментів.
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=6iczKEN
e-mail	benzyuk@ukr.net
ПІБ	Черказова Євгенія Іванівна професорка, завідувачка кафедри баяна та акордеона Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, народна артистка України.
e-mail	cherkazova@ukr.net

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу «Ансамбль» – професійна підготовка всебічно розвинутих, висококваліфікованих камерних виконавців, які повинні оволодіти практичними вміннями та навичками гри в ансамблі для подальшої концертно-виконавської, педагогічної та музично-просвітницької діяльності.

Предметом курсу «Ансамбль» є зміст та організація ансамблевої виконавської діяльності майбутнього викладача, артиста камерного ансамблю. Вивчення дисципліни для студентів освітнього рівня «магістр» відбувається у форматах: акордеон та фортепіано, баян та фортепіано, акордеон та клавесин, баян та клавесин.

У процесі вивчення курсу «Ансамбль» пропонується вирішення наступного комплексу завдань:

- оволодіння професійними навичками ансамблевої камерної гри;
- оволодіння різноманітним ансамблевим репертуаром;
- опанування навичками самостійної роботи над музичним твором;
- ознайомлення з принципом формування ансамблю;
- розуміння ансамбістами технічних можливостей, специфіки звучання, характеру музики та якості штрихів, принципів звуковидобування;
- вміння досягати творчої єдності в процесі виконання музичного твору та вирішення спільних художньо-музичних завдань;
- виховання почуття відповідальності перед партнерами, вимогливості до себе, виконавчої дисципліни;
- виховання творчої самостійності та ініціативності студента;
- розвиток артистичних якостей;
- створення репертуарного фонду та постійне його розширення для майбутньої творчої роботи;
- закріплення навичок отриманих у класі з фаху.

Матеріалом курсу є оригінальний ансамблевий камерний репертуар, аранжування творів старовинної музики, композиторів-класиків, романтиків, творів сучасних українських та зарубіжних авторів у перекладенні для ансамблю.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

Знати:

- основи теорії та методології формування виконавської майстерності артиста-ансамбіста;
- основні напрямки розвитку камерного ансамблевого виконавства;
- основні принципи формування ансамблю;
- специфіку динамічного співвідношення звучання інструментів;
- особливості аранжування для різних видів ансамблів;

Вміти:

- досягати ритмічного узгодження в процесі ансамблевого виконавства;
- оцінювати в процесі спільного виконання гру партнера по ансамблю на образно-емоційному, метро-ритмічному та динамічному рівнях та співвідносити з нею свою гру;
- використовувати невербальні методи спілкування з партнером у ансамблі; долати сценічне хвилювання;

Мати навички:

- сумісної ансамблевої роботи над артикуляцією, штриховою єдністю, інтонацією;
- відчуття єдиного темпоритму, звукового балансу;
- самостійної роботи над музичним твором, у тому числі опрацювання партій ансамблю, їх коригування, аналіз партитури;
- інтерпретації творів різноманітних стилів та жанрів;
- концертних виступів з ансамблевим репертуаром.

Ансамблева творчість та виконавство, максимально сприяючи особистісному всебічному і художньому розвитку і здійснюючись безпосередньо в процесі сумісного музичного дійства, є одним з найбільш пріоритетних принципів музичної педагогіки, глибинних соціокультурних процесів, які відбуваються на різних рівнях соціально-політичного, комунікативно-психологічного, інтелектуального, етико-естетичного та ін. розвитку людства.

Основним змістом поняття «ансамбль» є властивість спільності, узгодженості, гармонії цілого і частки. Узгодженість частин цього цілого і виникнення на його рівні нової якості, що характеризує цю єдність, є концептуальна основа ансамблю.

У мистецтві поняття ансамблю припускає наявність деякого художнього цілого, що виростає з погодженої взаємодії ряду елементів.

Принциповою умовою досягнення цілісності в ансамблі є гармонійне поєднання усіх складових декількох різних якостей, який породжує деяку спільність, що має нові, не існуючі раніше, тільки їй властиві якості.

Категорія музичного ансамблю включає цілий ряд різних аспектів: темброво-фонічний, просторово-тимчасовий, структурно-жанровий, емоційно-психологічний, комунікативний, філософсько-естетичний, змістовно-композиторський, виконавсько-інтерпретаційний, соціально-історичний.

Музичний ансамбль - це феномен спільного існування і функціонування художніх явищ, що характеризується узгодженістю елементів між собою, гармонійною підпорядкованістю їх цілому.

Вивчення типологічної специфіки ансамблевого типу мислення є актуальним і важливим завданням сучасного музикознавства.

У музиці поняття «ансамбль» є категоріальним, будучи особливим формально-змістовним комплексом кількісних і якісних характеристик художнього світовідчуття, мислення і взаємодії, що відноситься як до композиторської творчості, так і до виконавської діяльності і пов'язаний з виникненням – на основі подібної взаємодії декількох різних елементів – принципово нової, раніше не існуючої якості художньо-психологічної цілісності, відбиваючої риси гармонійної узгодженості, збалансованості при збереженні індивідуальних особливостей кожної складової цього цілого – характеру (особи), тембру і т. д.

Мистецтво ансамблевого виконання ґрунтується на умінні виконавця поєднувати свою художню індивідуальність, свій виконавський стиль, технічні прийоми – з індивідуальністю, стилем, прийомами виконання партнерів, що забезпечує злагодженість і стрункість виконання в цілому.

У зв'язку з цими завданнями викладання дисципліни повинно мати педагогічну і виконавську спрямованість. Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Viber, Zoom.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Поняття специфіки ансамблевої гри. Формування виконавського комплексу уявлень, навичок та умінь. Аранжування камерних творів старовинної музики. Робота над фактурою.

I семестр: Перевірка рівня професійної підготовки студента. Ознайомлення з репертуаром камерного ансамблю старовинної музики. Аранжування та адаптація старовинних творів для ансамблю з клавесином. Вивчення особливостей артикуляції, штрихів, орнаментики в старовинній камерній музиці. Робота над тембрами, реєстровкою, специфікою звукового балансу. Підготовка концертної програми старовинного репертуару.

Тема 1. Виявлення рівня професійної підготовки та творчих уявлень студента.

Тема 2. Складові якісного прочитання авторського тексту та опанування фактури музичного твору на етапі його розбору. Робота над окремими партіями.

Тема 3. Ансамблева робота над артикуляцією та інтонаційною виразністю звучання.

Тема 4. Стилiстичні особливості та форми творів старовинної музики. Робота над звуковим балансом.

Тема 5. Специфіка музичної мови твору барокової доби.

Тема 6. Робота над орнаментикою. Особливості художньої техніки в ансамблі з клавесином.

Змістовий модуль 2.

Аранжування творів класичного та романтичного періоду. Робота над фактурою

II семестр: Ознайомлення з камерним класичним та романтичним репертуаром. Особливості аранжування творів для ансамблю з фортепіано. Адаптація партії акордеона та баяна. Поступове збільшення масштабу, технічної та інтелектуально-художньої складності репертуару. Робота над звуковим балансом в ансамблі з фортепіано. Робота над фактурою.

Тема 1. Виявлення жанрових ознак тематичного матеріалу, робота над темпоритмічною організацією твору у поєднанні з виразністю інтонування та артикуляції.

Тема 2. Динамічний план твору, вивчення тонального плану, кадансів, кульмінаційних епізодів.

Тема 3. Вивчення метроритмічних особливостей твору. Робота над фактурою.

Тема 4. Опанування технічних складнощів твору. Робота над окремими партіями.

Тема 5. Аналіз структури, тематичного матеріалу. Стилiстичні особливості камерних творів класичної та романтичної доби.

Тема 6. Опанування фактурних елементів. Робота над художньою виразністю в ансамблі з фортепіано.

МОДУЛЬ 2

Змістовий модуль 3.

Удосконалення навичок фахового багатопланового слухання

Вимовлення мікроструктури як першоджерела емоційно-образного відтворення цілісної музичної форми. Сучасний камерний оригінальний репертуар.

III семестр: Ознайомлення з сучасним оригінальним камерним репертуаром. Робота над звуком. Особливості інтонування сучасної музики. Вивчення стилевих напрямків різних акордеонних виконавських шкіл. Робота над фактурою в ансамблевих оригінальних творах для акордеона і баяна та фортепіано (клавесина). Підготовка різностильової та різножанрової концертної програми.

Тема 1. Виявлення виконавського комплексу засобів виразності у творах сучасного ансамблевого репертуару.

Тема 2. Активізація образно-асоціативного мислення і уявлення в камерній музиці.

Тема 3. Робота над фактурою в сучасному камерному репертуарі. Вивчення сонористичних особливостей в ансамблі з фортепіано (клавесином).

Тема 4. Робота над рішеннями спільних виконавських завдань в ансамблі.

Тема 5. Робота над підготовкою підсумкової атестаційної ансамблевої програми. Концертний виступ. Атестаційний іспит.

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Практичні заняття, самостійна робота.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

1. Робоча навчальна програма дисципліни.
2. Нотна література.
3. Мистецтвознавча література з проблем музичного виконавства.

4. Методична література з питань виконавської майстерності.
 5. Аудіо- та відеозаписи занять і концертних виступів видатних педагогів та виконавців.
 6. Інтернет-ресурси.
- Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали знаходяться в бібліотеці та надсилаються у відповідну групу MOODLE.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання

Попередній контроль – спрямований на виявлення знань, умінь і навичок.

Самоконтроль – самооцінка знань, умінь, навичок.

Поточний контроль – виконання практичних завдань, контрольна перевірка

Підсумковий контроль – проводиться в кінці семестру на **заліку (в кінці курсу- на атестаційному іспиті)** з метою оцінки результатів навчання, і в терміни, встановлені навчальним планом. Включає виконання практичного завдання.

Об'єктивність колективної оцінки за виконання практичного завдання з ансамблю визначається по параметрам: майстерність спільного виконання, артистизм, інтерпретація, музикальність, складність програми.

Умови допуску до підсумкового контролю (залік в кінці семестру , або атестаційний іспит): виконання навчального плану та успішне виконання всіх запланованих завдань .

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Практичні заняття	20
2.	Самостійна робота	20
3.	Академічний концерт	30
4.	Залік (атестаційний іспит)	30
	Всього	100

Критерії оцінювання виконання програми індивідуального робочого плану магістра

Бал	Загальні критерії оцінки
Відмінно «А» 100	Студент має свідомі знання музичного матеріалу у межах програми; узагальнює та творчо застосовує асоціативні зв'язки між музичними творами, творами інших мистецтв та життєвими явищами; вільно та свідомо використовує спеціальну музичну термінологію у роздумах, висновках та узагальненнях щодо прослуханого або виконаного твору; рівень мистецького мислення достатньо високий; самостійно використовує природні здібності, набуті знання та уміння в музичній діяльності.
95	Студент володіє музичним матеріалом у межах програми; вміє використовувати здібності, знання та уміння у нових завданнях; демонструє знання спеціальної музичної термінології, її усвідомлення; уміння систематизувати, узагальнювати, аналізувати, інтерпретувати музичні твори, асоціювати їх з творами інших мистецтв та життєвими явищами, застосовувати здобуті знання у музичній

	діяльності.
90	Студент має міцні, ґрунтовні знання, але, аналізуючи музичні твори, допускає несуттєві неточності у формулюваннях та спеціальній музичній термінології; не завжди обґрунтовано може довести свою думку щодо музичних явищ; вказані неточності може виправляти самостійно.
Добре «В» 82–89	Виставляється студенту, який виконав програмний матеріал семестру, систематично працював. Його виконання грамотне, художньо продумане, хоча недостатньо яскраве, також мають місце деякі втрати в технічному відношенні.
Добре «С» 74–81	Студент вміє сприймати і виконувати музичні твори, досить повно аналізує художньо-образний зміст твору, але має стандартне мислення, йому бракує власних висновків, асоціацій, узагальнень; недостатньо володіє спеціальною музичною термінологією при аналізі музичних явищ.
Задовільно «D» 64–73	Отримує студент, який в цілому справляється з виконанням програми, але недостатньо володіє виконавськими навичками, у виконанні припускається неточностей у нотному тексті, темпах, а також несистематично працював під час семестру та не повністю виконав індивідуальний робочий план.
Задовільно «E» 60–63	Студент здатний сприймати та відтворювати значну частину музичних творів, але має слабо сформоване художнє мислення. Не завжди вміє аналізувати або інтерпретувати музичні твори, які потребують абстрактного художнього мислення; виявляє недостатнє знання спеціальної музичної термінології.
Незадовільно «FX» 35–59	Студент здатний сприймати та виконувати окремі фрагменти музичних творів; знає незначну частину музичного матеріалу; застосовує обмежений термінологічний та словниковий запас.
Незадовільно «F» 1–34	Студент володіє незначною частиною музичного матеріалу та спеціальної музичної термінології; має слабо сформований рівень сприйняття музичних творів, обмежені вміння та навички; словниковий запас дає змогу викласти думку на елементарному рівні.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Передбачається участь студентів у міжнародних та всеукраїнських конкурсах, фестивалях, концертних програмах, благодійних музичних акціях, участь у майстер класах та стажування у літніх музичних школах/академіях; пасивна та активна участь у міжнародних, всеукраїнських та кафедральних конференціях, круглих столах; відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій, виставок тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА

1. Берегова О. Тенденції постмодернізму в камерних творах українських композиторів 80-90-х років XX сторіччя: ситуація прстмодерну (Українське музикознавство- Вип.29, К.,2000).

2. Булибенко Г. Органна транскрипція камерних творів (Луцьк, Волинська обласна книгарня, 2012).
3. Гуменюк А. Інструментальна музика (К.,1972).
4. Давидов М. Теоретичні основи перекладення інструментальних творів для баяна. (К., 1997).
5. Давидов М. Основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста),К., 2004.
6. Збірник статей «Проблеми камерно-ансамблевого виконавства» (Науковий вісник №87 НМАУ ім.П.Чайковського, К.,2009).
7. Коцюба М. Деякі прийоми звуковидобування на баяні. К., 1984.
8. Повзун Л. Історія камерних інструментально-ансамблевих жанрів (Одеса, вид.Астропринт, 2013).
9. Семешко А.А. Виконавська майстерність баяніста / Тернопіль, Навчальна книга-Богдан, 2009.
10. Сташевський А. Великі жанри в українській музиці для баяна та акордеона /Луганськ, Поліграфресурс, 2006.
11. Яшкевич І.А. Особливості оволодіння поліритмією в процесі навчання баяніста. К.,1983.
12. Jerzog A. La fisarmonica: organologia e letteratura /PHYSA,Італія, 1997
13. Macerollo J.Accordion Resource manual / Toronto,1980.
14. Monichon P.L'Accordéon/ Lausanne,1985.
15. Mugnoz A. I precursori della Fisarmonica contemporanea / Ephemeria, Italy, 2022/

РЕКОМЕНДОВАНА МУЗИЧНА ЛІТЕРАТУРА

Твори епохи Бароко

1. Й. С. Бах Концерт для двох клавесинів До мажор BWV 1061(Ed. Breitkopf und Hartel).
2. Й. С. Бах Концерт для двох клавесинів до мінор BWV 1060 (Ed. Breitkopf und Hartel).
3. Й. С. Бах Концерт для двох клавесинів Ре мажор BWV 1054 (Stretta music).
4. Й. С. Бах Концерт для двох клавесинів фа мінор BWV 1056 (Stretta music).
5. Й. С. Бах Оркестрові сюїти, аранж.для двох клавесинів, BWV 1066-1069.
6. Д. Букстехуде Чакона мі мінор, ВухWV 160 (PCN Publishing).
7. Г. Ф. Гендель Water Music, HWV 348-350 (Pub. Jan Sielmann).
8. М. Корретт 6 Органних концертів , ор.26 (Pub. Jan Sielmann).
9. Й. Л. Кребс Концерт для двох клавесинів ля мінор WV840 (Ed. Armelin).
10. Ж. Ф. Рамо Сюїта з опери -балету «Галантні Індії» (Pub. Jan Sielmann).
11. Ж. Ф. Рамо Концерт соль мажор, RCT 8 (Les Editions Outremontaises, 2021).
12. Ж. Ф. Рамо Концерт ре мінор, RCT 11 (Les Editions Outremontaises, 2022).
13. Ж. Ф. Рамо Концерт до мінор, RST 7 (Les Editions Outremontaises, 2021).
14. Г. Перселл Соната до мінор, Z.802 (Les Editions Outremontaises, 2006).
15. А. Солер 6 Концертів для 2 органів (Les Editions Outremontaises, 2014).
16. Г. Телеманн Тріо Соната, TWV 42:B4(Les Editions Outremontaises, 2006).
17. Г. Телеманн Концерт для флейти та континуо, аранж.для двох клавесинів, TWV 42:D6 (Les Editions Outremontaises, 2006).

Твори класичного та романтичного періодів

18. М. Березовський Соната До мажор для 2 фортепіано або 2 клавесинів , аранж.М.Топоровського (Pub. Marek Toporowski).
19. Л. Боккеріні Фанданго з гітарного квінтету Ре мажор, G.448 , аранж.А.Штайєра (Pub. Andreas Staier).
20. Д. Бортнянський Квінтет До мажор, аранж.Є.Черказової (рукопис, НМАУ ім. П.Чайковського).

21. Д. Бортнянський Концертна симфонія Сі бемоль мажор, аранж. Є. Черказової (рукопис, НМАУ ім.П.Чайковського).
22. А. Гільман «Scherzo Capriccioso», Op.36 (pour Harmonium et Piano, Ed.Schott).
23. К. Дебюссі Маленька сюїта для фортепіано в 4 руки (Pub.A.Durand &Fils).
24. В. А. Моцарт-Е.Гріг Соната No.5 Соль мажор K.283/189h (Ed.Peters).
25. В. А. Моцарт-Е.Гріг Соната No.14 до мінор K.457 (Ed.Peters).
26. В. А. Моцарт-Е.Гріг Соната No.15 Фа мажор K.533 (Ed.Peters).
27. В. А. Моцарт-Е.Гріг Соната No.16 До мажор K.545 (Ed.Peters).
28. К. Сен-Санс Фантазія і fuga, Op.8 No1(for Piano and Harmonium, Ed.J.Jobert).
29. С. Франк Прелюдія, fuga та варіації сі мінор, Op.18 (for Piano and Harmonium, Ed.Durand, Schoenewerk).

Оригінальний репертуар

30. Ф. Боттоні Концерт для акордеона з оркестром (Ed.PHYSA).
31. А. Вольпі Дивертисмент № 1 (Ed. Verben).
32. А. Гайденко «ЕССЕ НОМО», Концерт для акордеона з оркестром (авт.вид).
33. А. Гайденко Концерт для баяна з оркестром (авт.вид).
34. Р. Гальяно «New-York Tango» (Ed. Mondadori).
35. Р. Гальяно «Opale concerto» (Ed. Lemoine).
36. Р. Гальяно «Contrastes» (Ed. Lemoine).
37. А. Гончаров Концерт для акордеона з оркестром (рукопис, НМАУ ім.П.Чайковського).
38. Л. Донора «Concerto Classico» для акордеона та фортепіано (Ed.PHYSA).
39. Г. Ермоса Concerto «Neotango» (Pub. G.Hermosa).
40. В. Зубицький «Omaggio ad Astor Piazzolla» (вид. Opus).
41. В. Зубицький-Моретті «Blumen» (вид. Opus).
42. В. Зубицький Концерт «Россініана» (вид. Opus).
43. А. Кжановський Сюїта «Wiatr echo niesie po polanie».
44. П. Крестон Концерт для акордеона з оркестром (Ed.Berben).
45. С. Леонтьєв «Réflexion» для акордеона та клавесина.
46. Л. Мінафра Сюїта “Round trip Apulia Balkans” для акордеона та фортепіано: “Danza Tartara”, “Tarantella di Kircher”, “Lacrime stelle”, “Tarantella di Ruvo”, “Zefiro torna”, “Boomerang”, “ Tarantella di Rossini” (Pub.MinAfra).
47. А. П’яццолла Concerto per bandoneon «Aconcagua» (Ed. Curci-Pagani).
48. А. П’яццолла Five Tango (Ed. Curci-Pagani).
49. А. П’яццолла Сюїта « Історія танго», аранж.Є.Черказової (рукопис, НМАУ ім.П.Чайковського).
50. М. Різоль Концерт для баяна з оркестром (вид.Муз.Україна).
51. І. Саліццато Concerto № 1 per Fisarmonica e Pianoforte (Ed.PHYSA).
52. І. Саліццато Рапсодія «Un giorno a Napoli» (Ed.PHYSA).
53. І. Саліццато Suite №2- Interludio, Tangos, Sithonia e Opus n°1, Evidence (Ed.PHYSA).
54. В. Троценко Концерт для баяна з оркестром (Ed.PHYSA).
55. Ф. Фугацца «Dialoghi senza tempo» per pianoforte e fisarmonica (Ed.PHYSA).
56. І. Шамо «Українська сюїта» (вид. Гроно).
57. І. Шамо Концерт для баяна з оркестром (вид. Гроно).
58. О. Шмідт Fantaisie symphonique et Allegro, op.20 (Ed. Wilhelm Hansen)

ДЖЕРЕЛА ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

www.accordion.org.ua; www.muzukr.com; www.accordions.com; www.arspoletium.com;
www.barenreiter.com; www.imslp.org; lib.knmau.com.ua